

Türkiye'nin 15 Temmuz Sonrası Güvenlik Politikalarında Yaşanan Dönüşüm: Suriye ve Irak Örneği

The Transformation of Türkiye's Security Policies after July 15: The Cases of Syria and Iraq

ÖZET

Irak'ın Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından 2003 yılında işgal edilmesi ve Arap Baharı'nın son halkası olarak tanımlayabileceğimiz Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaşın yarattığı güvenlik boşluğu, Türkiye tehdit algılaması üzerinde doğrudan etki yaratmıştır. Nitekim devlet otoritesinin zayıfladığı her iki ülkede devlet dışı silahlı aktörler güç kazanmıştır. Süreç içinde bilhassa terör örgütlerinin kapasitesindeki gelişim ve bölgesel güç rekabetinin yoğunlaşması, Türkiye'nin geleneksel sınır güvenliği yaklaşımını yeniden değerlendirmesine neden olmuştur. Bu dönüşümün en belirgin aşaması ise 15 Temmuz 2016 tarihinde gerçekleştirilen başarısız darbe girişimi olmuştur. Çalışma, 15 Temmuz darbe girişimi ile Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmelerin Türkiye'nin güvenlik politikasına olan etkisini incelemektedir. Çalışmanın temel amacı, Türkiye'nin sınırları muhafaza etme anlayışından, tehditleri sınır dışında bertaraf etmeye geçişi analiz etmektir. Diğer bir deyişle çalışmada, klasik güvenlik anlayışından proaktif güvenlik modeline geçişin analiz edilmesi amaçlanmaktadır. Bu analiz, Türkiye'nin yeni güvenlik paradigmasının hem iç dinamiklerden hem de dış gelişmelerden etkilendiği ve bir bütün olarak ele alınması gerektiği çıkarımı çerçevesinde yapılmaktadır. Bu kapsamda, 15 Temmuz sonrası süreçte Irak ve Suriye'de gerçekleştirilen sınır dışı operasyonlar, Türkiye'nin güvenlik politikasında yaşanan dönüşümün somut bir biçimde yansıtılması bakımından detaylı biçimde incelenmiştir. Nihayetinde 15 Temmuz 2016 sonrasında Türkiye'nin sınırlı süreli savunma eksenli güvenlik anlayışından kapsamlı ve güvenlik problemlerini sınır dışında kalıcı biçimde sonlandırmaya evrildiği çıkarımına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlik politikası, Irak, Suriye, Sınır ötesi operasyon, Türkiye.

ABSTRACT

The 2003 U.S. invasion of Iraq and the security vacuum created by the civil war that began in Syria in 2011—which can be described as the final chapter of the Arab Spring—have had a direct impact on Turkey's perception of threats. Indeed, in both countries, where state authority has weakened, non-state armed actors have gained strength. Over time, the growth in the capabilities of terrorist organizations in particular, coupled with intensifying regional power rivalries, has led Turkey to reassess its traditional approach to border security. The most significant milestone in this transformation was the failed coup attempt on July 15, 2016. This study examines the impact of the July 15 coup attempt and developments in Syria and Iraq on Turkey's security policy. The primary objective of the study is to analyze Turkey's shift from a border-defense mindset to a strategy of neutralizing threats beyond its borders. In other words, the study aims to analyze the transition from a classical security paradigm to a proactive security model. This analysis is conducted within the framework of the conclusion that Turkey's new security paradigm is influenced by both internal dynamics and external developments and must be considered as a whole. In this context, the cross-border operations conducted in Iraq and Syria following July 15 have been examined in detail as a concrete reflection of the transformation in Turkey's security policy. Ultimately, it was concluded that, following July 15, 2016, Turkey evolved from a limited, defense-oriented security approach to a comprehensive one aimed at permanently resolving security issues beyond its borders.

Keywords: Security policy, Iraq, Syria, Cross-border operation, Turkey.

GİRİŞ

Güvenlik kavramı, Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle beraber uluslararası sistemde yaşanan dönüşüme paralel biçimde bir dönüşüm sürecine girmiştir. Kavramın dönüşümü, devletleri tehdit eden aktörlerin niteliğinde yaşanan değişimle bir korelasyon içindedir. Geleneksel güvenlik yaklaşımında, tehdidin doğrudan devletlerden yöneldiği ve söz konusu tehdidin askeri boyutta olduğu kabul edilirken, günümüzde devlet dışı tehdit özneleri ön plana çıkmış ve güvenliğin askeri unsurların dışında göç, çevre, sağlık, ekonomi gibi çok geniş bir yelpazede ele alınması gerektiği fikri güvenlik gündeminde merkezi bir noktaya kavuşmuştur.

Güvenliğe dair yaşanan dönüşüm, bilhassa devlet otoritesinin sarsıldığı, ilgili devletin dış müdahalelere açık hale geldiği, ulusal sınırlar dahilinde egemen güç kapasitesini yitirmesi nedeniyle iç karışıklık ve devlet içi savaşların ayyuka çıktığı yeni denklemde bir tercihten ziyade gerekliliktir. Nitekim devlet otoritesinin zayıfladığı ülkelerde yaşanan sorunlar salt ulusal güvenlik problemleri ve iç istikrarsızlık parametreleriyle açıklanamamaktadır. Söz konusu güvensiz ortam, bölgesel aktörler ve bilhassa sınır ülkeleri nezdinde ciddi bir tehdit kaynağına dönüşebilmektedir.

Orkun Tarlanoğlu¹

How to Cite This Article

Tarlanoğlu, O. (2026). Türkiye'nin 15 Temmuz Sonrası Güvenlik Politikalarında Yaşanan Dönüşüm: Suriye ve Irak Örneği. *International Academic Social Resources Journal*, 11(4), 479-488. (e-ISSN: 2636-7637). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.22643955>

Arrival: 25 July 2026

Published: 31 August 2026

Academic Social Resources Journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

¹ Doktora Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, 100/2000 Doğu Akdeniz Programı, Sakarya, Türkiye. ORCID: 0000-0001-7303-0946.

Güvenlik tehditlerinin dönüşümüne paralel biçimde aktörlerin probleme müdahale biçimi de değişkenlik göstermektedir. Nitekim çoğu devlet, kapasitesi izin verdiği ölçüde tehditleri kendi sınırlarına ulaşmadan kaynağında çözme yönünde politikalar geliştirmektedir. Çalışmanın üzerine şekillendiği bu argüman, Türkiye özelinde incelenmiş ve 2003 Irak işgali ile 2011 sonrasındaki süreçte Suriye’de yaşanan iç karışıklık detaylı bir biçimde analiz edilmiştir. Ayrıca Türkiye’nin proaktif güvenlik politikasında 15 Temmuz 2016 tarihindeki başarısız darbe girişiminin itici bir etki yarattığı çıkarımına dayanan çalışmada bu tarihten itibaren gerçekleştirilen sınır dışı operasyonların tahlili gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada, Türkiye’nin 15 Temmuz 2016 sonrasında Suriye ve Irak’a yönelik sınır dışı operasyonlarının süreklilik arz ettiği çıkarımı yer almaktadır. Keza Türkiye’nin çok sayıda tehditle aynı anda mücadele etme kabiliyetine ve kapasitesine haiz olduğu argümanı, çalışmanın önemli bir nüvesidir. Ancak çalışmada önemli bir detay daha bulunmaktadır. Zira Türkiye’nin sınır dışı operasyonları sadece nicelik bağlamında ele alınmamıştır. Bahsi geçen faaliyetler, çalışmada detaylandırıldığı üzere Türkiye’nin güvenlik anlayışında yaşanan dönüşümün sahaya somut bir biçimde yansımalarıdır.

Çalışma 15 Temmuz 2016 sonrasında Türkiye’nin Suriye ve Irak’a yönelik güvenlik politikasının hangi parametreler üzerinden ve ne ölçüde dönüştüğü araştırma sorusu üzerine şekillenmektedir. Ayrıca ilgili dönüşümün Türkiye özelinde nasıl bir güvenlik modelini ortaya çıkardığı sorusuna cevap aranmıştır. Araştırma sorusunun cevaplanmasında 15 Temmuz 2016’nın hem iç hem de dış güvenlik paradigmasında ciddi bir etki yarattığı çıkarımı önceliklendirilmiştir. Ancak söz konusu gelişme, güvenlik algısında yaşanan dönüşümün tek başına bir nedeni değil, bölgesel güvenlik politikalarının yeniden değerlendirilme sürecinde bir başlangıç noktası olarak kabul edilmiştir. Ayrıca çalışmada Türkiye’nin yeni güvenlik paradigmasının proaktif bir anlayış çerçevesinde şekillendiği çıkarımı elde edilmiştir. Son kertede güvenlik bağlamında yaşanan dönüşümün askeri operasyonların niteliğine de yansıdığı çıkarımı elde edilmiştir. Nitekim incelenen operasyonlar, geçici ve sınırlı bir anlayıştan süreklilik eksenli yeni bir davranışa geçildiği çıkarımını doğrulamaktadır.

Çalışmada, Türkiye’nin 15 Temmuz 2016 sonrası Suriye ve Irak’a yönelik güvenlik politikasındaki dönüşümü açıklamak amacıyla süreç izleme yöntemi tercih edilmiştir. Nitekim karar vericilerin güvenliğe yönelik yaklaşımlarında yaşanan değişimlerine dair analiz yapabilmek ve neden-sonuç ilişkisi kurabilmek maksadıyla süreç izleme yaklaşımından faydalanılmıştır. Nitekim bu çalışma, Türkiye’nin güvenlik politikasındaki dönüşümü süreç izleme yaklaşımıyla açıklayan ampirik bir vaka analizidir. Keza Türkiye’nin güvenlik algısında yaşanan dönüşüm ve söz konusu dönüşüm minvalinde gerçekleştirilen operasyonların birbirine bağlı ve silsile şeklinde devam etmesi ve bir süreç içermesi ilgili metodun seçilmesinde belirleyici olmuştur. Bu minvalde çalışmada incelenen operasyonlar, askeri nitelikte değerlendirilmemiştir. Tam tersine ilgili operasyonlar, Türkiye’nin güvenlik yapısında yaşanan dönüşümü somut bir biçimde yansıttığı çıkarımı çerçevesinde ele alınmıştır.

ABD’nin Irak’ı İşgali Neticesinde Oluşan Otorite Boşluğu ve Terör Tehdidi

Türkiye’nin 2016 öncesinde Irak ve Suriye’ye yönelik güvenlik yaklaşımı iki temel parametre üzerinden şekillenmiştir. İlki Irak’ta Amerika Birleşik Devletleri’nin (ABD) işgalinin ardından merkezi otoritenin ortadan kalkması ve devlet dışı silahlı örgütlerin güç kazanmasıdır. İkincisi ise Arap Baharı’nın son halkası olarak tanımlayabileceğimiz Suriye’de uzun yıllar süren iç savaş neticesinde ortaya çıkan güvenlik boşluğudur. Nitekim her iki ülkede yaşanan güvenlik problemleri, sınır komşusu olarak Türkiye’yi doğrudan etkilemiştir.

ABD tarafından 2003 yılında Irak’ın işgal edilmesi neticesinde Orta Doğu’nun güvenlik dinamikleri ciddi bir dönüşüm sürecine girmiştir. Irak’ta uzun bir süre devleti yönetme erkinin tek başına mutlak sahibi olan Saddam Hüseyin’in devrilmesi, beraberinde Irak’ta devlet kapasitesinin çöküşünü getirmiştir. Devlet kapasitesinin neredeyse yok edildiği ve güvenlik kurumlarının lağvedildiği Irak’ta etnik ve dini ayrımlar çok daha görünür olmuş ve iç savaş tetiklenmiştir.

Irak’ta yaşanan güç boşluğu Türkiye özelinde değerlendirilecek olursa güvenlik boyutu ön plana çıkmaktadır. Keza Irak’ın kuzeyi Türkiye açısından bilhassa güvenlik bağlamında değerlendirilmektedir. Nitekim merkezi otoritenin sarsılması ve devletin güvenlik kabiliyetinin sarsıldığı bölgelerde Kürdistan İşçi Partisi’nin (PKK) hareket alanı genişlemiş ve terör örgütünün gerçekleştirdiği faaliyetler Türkiye için ulusal bir güvenlik problemi haline gelmiştir. Söz konusu güvenlik problemini önlemek adına terörle mücadele yönünde atılan adımlar, Türkiye’nin ulusal güvenlik politikasının önemli bir nüvesi haline gelmiştir.

Türkiye için Irak, 1990lı yıllardan itibaren terörle mücadelenin sahaya yansıdığı bir alan niteliğinde kabul görmüş ve bu mahiyette Irak’ın kuzeyindeki PKK varlığını sonlandırmak adına zaman zaman sınır ötesi operasyonlara başvurulmuştur. Irak’a yönelik ilk operasyon 1992 yılında gerçekleştirilen Hakurk harekâtıdır. Bu aynı zamanda sınır ötesi askeri operasyon özelliğine sahip ilk harekattır. Süreç içinde 1995 Çelik harekâtı, 1997 Çekiç ve Şafak harekâtları gerçekleştirilmiştir (Balcı ve Malkara, 2023). Bu operasyonlar ilgili dönemde PKK’nın kapasitesini sınırlandırıp gücünü kırsa da tamamen ortadan kaldırmamıştır.

Gerçekleştirilen operasyonlar sınırlı bir çerçevede yürütülmüş ve örgütün Irak'ın kuzeyindeki varlığını tamamen sona erdirmekten ziyade sınırlandırma motivasyonu ile gerçekleştirilmiştir. Ancak işgal sonrası süreçte Irak'ta yaşanan siyasal dönüşüm, terör örgütüne lojistik ve operasyonel kapasitesini artırma fırsatı sunmuş ve Türkiye açısından terör tehdidinin varlığını devam ettirmesine zemin hazırlamıştır. Operasyonların Türkiye açısından bir diğer etkisi ekonomik boyutta olmuştur. Keza ilgili dönemde operasyonlara harcanan yaklaşık 7 milyar dolar, ihracat gelirlerinin üçte birine karşılık gelmektedir. Nitekim operasyonların ekonomi üzerinde yarattığı maliyet, 1990lı yıllarda yaşanan ekonomik problemlerin nedenlerinden biri olmuştur (Yaycı, 2019).

Irak ile ilişkilerini, PKK'nın yarattığı güvenlik problemini bertaraf etme misyonuyla inşa eden Türkiye, terör örgütünün Irak'ın kuzeyindeki mevcudiyetini güvenlikleştirme yönünde bir politika benimsemiştir. Bu bağlamda Irak ve terör tehdidi eşleştirmesi ikili ilişkilerin Türkiye nezdinde ne ölçüde tanımlandığını ortaya koymaktadır (Barkey ve Fuller, 1997). İlgili tarihsel aralıkta Türkiye'nin benimsemiş olduğu yaklaşım, Irak'tan kendi ülkesine yönelen sınır ötesi tehditleri ve terör faaliyetlerini tamamen sona erdirmek olmamış, bunun yerine tehdidin engellenmesi üzerine bir politika tercih edilmiştir. Bu yaklaşım, kendi içinde bir tercihten ziyade zorunluluk yaratan halleri barındırmaktadır. Nitekim Türkiye'nin askeri kapasitesindeki sınırlılıklar, ilgili davranışı açıklamaktadır.

Ulusal sınırları dışından kendi ülkesine yönelen tehditleri, dönemsel konjonktür ve sınırlı kapasiteden dolayı tamamen ortadan kaldırmak yerine kontrol altında tutmayı yeğleyen Türkiye, Irak'ın kuzeyinde kalıcı bir güvenli yapı inşa edememiştir. İşgalle beraber devlet otoritesinin sarsıldığı Irak, Türkiye için doğrudan istikrarsızlık ve güvensizlik merkezi haline gelmiştir. Bu bağlamda devlet otoritesinin sarsıldığı komşu ülkelerde yaşanan problemlerin ulusal güvenliği doğrudan tehdit edebileceği çıkarımını somutlaştıran Irak krizinin bir benzeri ilerleyen süreçte Suriye bağlamında da ortaya çıkmıştır.

Suriye İç Savaşı ve Türkiye'nin Güvenlik Yapısına Etkisi

Arap Baharı'nın son halkası olarak tanımlanan Suriye'de 2011 yılında Esad'a karşı başlayan toplumsal hareketler zamanla iç savaş evrilmiş ve devlet otoritesinin ortadan kalkmasına neden olmuştur. Suriye'de gelir dağılımındaki adaletsizlik, yolsuzluk ve kamu faaliyetlerinin yavaş işleyişi beraberinde ekonomik problemleri getirmiştir (Polat, 2016: 138). Bahsi geçen negatif bileşenler, Suriye'de toplumun Esad yönetimine karşı başlattığı protestoların çıkış noktasını teşkil etmektedir.

İlk başta demokratik gösterilere sahne olsa da halkın talepleri Esad tarafından şiddetle bastırılmaya çalışılmıştır (Holliday, 2011). Nitekim eylemlerin başlamasının üzerinden çok geçmeden binlerce sivil hayatını kaybetmiştir (Salloum, 2013). Zamanla ülkede, PYD, DEAŞ ve El Nusra gibi yapılanmaların güç kazanmasıyla iç savaş, içinden çıkılmaz bir niteliğe bürünmüştür (van Wilgenburg, 2013). Bütün bu çok boyutlu ve karmaşık çatışma ortamı, 911 kilometrelik ortak sınırı paylaşan Türkiye açısından güvenlik eksenli politikaların geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. DEAŞ'ın Türkiye'ye yönelik saldırıları ve PYD'nin Suriye'deki kazanımlarına ek olarak PKK ile birleşme çabası tehdidi net bir biçimde ortaya koyan parametrelerdir (Kadıoğlu, 2020).

DEAŞ'ın Suriye ve Irak'ta sadece terör faaliyeti yürüten bir örgütten çok daha fazlasını ifade etmesi Türkiye'nin yaşanan gelişmelere güvenlik odaklı yaklaşmasının özünü oluşturmıştır. Keza DEAŞ'ın her iki ülkede de geniş bir coğrafyaya yayılması bir sınır komşusu olarak Türkiye açısından doğrudan bir tehdit yaratmıştır. Nitekim DEAŞ, toprak kontrol eden, vergi alan, kendine ekonomik kaynak yaratan ve bu minvalde devlet gibi davranan bir oluşuma bürünmüştür. Bu olağan dışı tehdide karşı klasik terörle mücadele yöntemlerinin yetersiz kalacağı fikriyle hareket eden Türkiye, Özgür Suriye Ordusu (ÖSO) başta olmak üzere yerel unsurlarla iş birliği yürütmüştür. Türkiye 2016 yılından itibaren ÖSO'ya verdiği desteği artırmış ve ÖSO bir bakıma Türkiye'nin Suriye'deki aktif kara gücü olmuştur (Ebrem, 2019). Keza Türkiye açısından yukarıda bahsi geçen güvenlik problemleri, Suriye'ye doğrudan askeri müdahale yapılması yönünde atılacak adımların özünü oluşturmaktadır (Cagaptay, 2019).

15 Temmuz Sonrası Türkiye'nin Dinamik Güvenlik Politikası

Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 tarihinden sonraki güvenlik politikası, dar bir perspektiften çıkmış ve sadece ülke sınırları içinde gerçekleştirilen güvenlik politikalarına indirgenemeyecek seviyeye ulaşmıştır. Bu dönüşüm, 2000li yıllardan önce izlenen Batı eksenli klasik güvenlik anlayışının yerine bulunduğu coğrafyada proaktif anlayışla hareket eden, bölgede etki yaratan aktör kimliğini benimseyen yeni anlayışın bir nevi dışı vurumudur. Nitekim bahsi geçen dönemde Türkiye'nin bölge politikası sadece askeri güvenlik unsurlarına dayanmamaktadır. Aynı zamanda ekonomik ilişkiler, ticari yatırımlar ve diplomatik girişimler de bölge politikasının önemli nüveleri konumuna yükselmiştir (Kirişçi, 2009).

Türkiye açısından 15 Temmuz 2016 tarihindeki darbe girişimi, hem iç güvenlik yapısına hem de dış güvenlik politikalarına doğrudan etki etmiştir. Nitekim darbe girişiminin hemen sonrasındaki süreçte güvenlik kurumları yeniden yapılandırılmış, hem iç hem de dış bağlamda tehdit algıları yeniden değerlendirilmiştir. Bu minvalde karar alma süreçlerinde güvenlik eksenli yaklaşım daha merkezi bir noktada yer almıştır. Ancak 15 Temmuz darbe girişimi, Türkiye'nin sınır ötesi operasyonlarının tek nedeni değildir. Keza bu tarihten önce de DEAŞ'ın terör eylemleri ve

PKK'nın faaliyetleri her an bir tehdit nüvesi olarak kabul görmüştür. Diğer bir deyişle Türkiye'ye Suriye ve Irak'tan yönelen güvenlik tehditleri güvenlik gündeminde her an önemli bir yer tutmuştur.

Güvenlik temasının ön plana çıktığı, hem iç hem de dış politikada önceliklerin ve davranışların şekil değiştirdiği 15 Temmuz sonrası süreç Türkiye açısından güvenlik perspektifinde yaşanan dönüşümün bir çeşit kırılma noktasıdır. Güvenlik eksenli bu kritik dönemeç, sadece ulusal değil bölgesel nitelikte etki yaratmıştır. Keza kritik dönemeçler, kurumsal işleyişin değişim ve dönüşüme açık hale geldiği, yeni politika arayışlarının görünür olduğu ve söz konusu aktörün benimsemiş olduğu güvenlik eksenli yeni yaklaşım çerçevesinde bölge dinamiğini derinden etkilediği bir süreç karşılık gelmektedir (Capoccia ve Kelemen, 2007). Nitekim devletler güvenlik eksenli önemli gelişmelerin ardından yeni adımlar atabilmektedir.

Arap Baharı sonrasında Orta Doğu'nun genel yapısının ve temel dinamiklerinin ciddi bir biçimde değişmesi Türkiye'nin de bölgeye yönelik yaklaşımında yeni bir anlayış benimsemesini zorunlu kılmıştır. Benimsenen bu yaklaşım, önemli bir bölgesel aktör olma ve stratejik özerklik niyetinin sahaya yansımaları niteliğindedir (Öniş, 2011). İlgili dönemde bölgesel istikrarsızlıkların, güvenlik tehditlerinin ve bölge aktörleri arasındaki rekabetin çok daha görünür olması neticesinde Türkiye'yi geçmişe kıyasla çok daha aktif ve güvenlik odaklı davranan bir aktör konumuna itmiştir (Öniş ve Kutlay, 2016).

Türkiye'nin bulunduğu bölgede yaşamış olduğu politik dönüşüm, sadece maddi güç unsurlarını içermemektedir. Yeni rol arayışı, kimlik siyaseti ve bölgesel liderlik çabası gibi parametreler ekseninde şekillenmektedir. Keza bölgede krizlerin derinleşmesiyle beraber güvenlik temasının çok daha görünür olduğu bir anlayış ön plana çıkmıştır (Keyman, 2017). Bu bağlamda Türkiye'nin yakın çevresinde yaşanan gelişmelere doğrudan müdahil olabilen bir aktör kimliği edindiği ifade edilebilir. Buna ek olarak Türkiye'nin bu yeni dönemde sınır ötesi operasyonlarla hem kapasitesini ve eyleme geçebilme kabiliyetini sahaya yansıtabildiğini hem de bölgedeki sorunlara anlık refleksle cevap veren bir aktörden ziyade kendisi açısından tehdit yaratan problemleri kalıcı şekilde çözme gayesiyle hareket ettiği çıkarımında bulunulabilir. Çalışmada incelenen sınır ötesi operasyonlar bu minvalde ele alınmaktadır.

Fırat Kalkanı Operasyonu

Türkiye'nin 24 Ağustos 2016 tarihinde başlattığı hareket, 15 Temmuz'un ardından güvenlik paradigmasında yaşanan değişimin bir çeşit yansımasıdır. Gerçekleştirilen operasyon, Türkiye'nin Suriye'ye karşı ilk kapsamlı askeri hamlesidir. Bu bağlamda Fırat Kalkanı, yalnızca askeri bir müdahale değil, aynı zamanda proaktif güvenlik politikasını somut bir biçimde göstermesi bakımından önemli bir yer tutmaktadır. Bölgede güç dengesinin bozulması, Suriye'de devlet otoritesinin sarsılması ve bu minvalde DEAŞ, PYD ve YPG gibi terör unsurlarına ek olarak Esad rejiminin gerçekleştirdiği faaliyetler operasyonun ana nedenleri olarak sıralanabilir (Bayezit, 2017).

Fırat Kalkanı Operasyonu, hissedilen güvenlik tehdidi nedeniyle gerçekleştirilen askeri müdahaleden çok daha fazla anlam barındırmaktadır. Operasyon, Suriye'de oluşan yeni güç dengesinde Türkiye'nin de müdahil olma arzusu taşıdığını ve bunu gerçekleştirecek kapasiteye sahip olduğunu göstermektedir. Operasyon, 15 Temmuz girişiminin hemen ardından gerçekleştirilerek Türkiye'nin kısa süre önce yaşamış olduğu probleme rağmen güçlü bir devlet profili çizdiği gerçeğini bölgede rekabet halinde olduğu aktörlere de göstermesi bakımından ayrıca önem arz etmektedir.

Güvenlik eksenli değerlendirildiği ve spesifik nedenlere bağlandığı taktirde DEAŞ'ın güç kazanması ve PYD unsurlarının Suriye'nin kuzeyinde stratejik noktaları elde etme çabası, operasyonun gerçekleştirilmesi adına itici faktörlerdir (Stein, 2017). Türkiye'nin terörle mücadele hususunda yaşamış olduğu tecrübeler, uzun yıllara dayanan mücadele ekseninde verilen kayıplar ve ekonomik yük bölgedeki değişime ve güvenlik tehditlerine hassas davranmasında etkili olmuştur (Larrabee, 2016).

Fırat Kalkanı Operasyonu, Suriye'de hakimiyet kurmak isteyen aktörleri durdurma amacı taşıyan siyasi bir niteliğe de sahiptir. Ayrıca operasyonla, Suriye'ye insani yardımların götürülmesi hedeflenmiştir. Son olarak Türkiye'nin askeri kabiliyetini ispatlamıştır (Yeşiltaş, Seren ve Özçelik, 2017). Nihayetinde operasyon, Türkiye'nin güvenlik anlayışındaki dönüşümünü de yansıtmaktadır. Geçmişte güvenlik politikasını sınır hattında savunma yapmak üzerine kurgulayan Türkiye, operasyonla beraber tehdidin kaynağı olarak tanımladığı sınır ötesi alanlara müdahale etme anlayışına geçiş yaptığını göstermiştir. Nitekim Fırat Kalkanı Operasyonu, 1990'lı yıllarda Irak'ın kuzeyine yönelik sınırlı süreli müdahalelerin yerini tehlike ortadan kalkana kadar sürekli biçimde müdahaleyi ve kalıcılığı içeren anlayışın yerleştiğini göstermektedir.

Zeytin Dalı Operasyonu

Güvenlik eksenli bölgesel politikaların bir diğer somut örneğini teşkil eden Zeytin Dalı Operasyonu 20 Ocak 2018 tarihinde PYD'nin Afrin'deki varlığını sonlandırmak ve DEAŞ tehdidini ortadan kaldırmak üzere başlatılmıştır. Operasyon, sınır güvenliğinin sağlanması, PKK'nın bölgedeki olası hakimiyetini engellemek ve olası güvenlik tehditlerinin önüne geçmek, ÖSO'nun hakimiyet alanını genişletmek ve Türkiye'nin bölgeyle olan sınır irtibatının

kesilme ihtimalini ortadan kaldırmak gibi temel hedeflere sahiptir. Ayrıca Türkiye, gerçekleştirmiş olduğu hareket çerçevesinde aktif davranış sergileyebilen bölgesel bir güç olduğu iddiasını yansıtmıştır (Köylü, 2018).

Türkiye'nin gerçekleştirmiş olduğu operasyon, Suriye ekseninde rekabet eden hem küresel hem de bölgesel aktörlerin eylemsizliğini ortaya koymuştur. Türkiye, bölgede oluşan güç boşluğunu askeri unsurlara başvurarak doldurmuştur (Bayraktar, 2019). Keza Türkiye ile müttefiklik ilişkisi içinde olan ve uzun süredir Orta Doğu'yu bir nüfuz alanı olarak gören ABD'nin aynı zamanda Türkiye için bir güvenlik tehdidi kaynağı statüsündeki PYD/YPG unsurları ile geliştirmiş olduğu sıcak ilişkiler operasyonun bir diğer boyutuna işaret etmektedir. Nitekim Türkiye, küresel gücün bölgedeki varlığına rağmen kendi ulusal güvenliği ve bölge politikaları adına operasyonu başarı ile gerçekleştirmiştir.

Zeytin Dalı Operasyonu, Türkiye'nin güvenlik politikasında yaşanan dönüşümün bir nevi iz düşümü niteliğindedir. Operasyon, sınır ihlallerini engelleme misyonuna dayanan geleneksel sınır güvenliği anlayışından tehdidin kaynağını ortaya çıktığı alanda sona erdirmek ve söz konusu bölgede hakimiyeti ele geçirmek anlayışına geçişini yansıtmaktadır. Bu dönüşüm, Türkiye'nin dış tehditlere karşı sadece sınır güvenliğini tahkim etmekle yetinmeyip, ilgili bölgede bir güvenlik barikatı oluşturma kabiliyetine haiz olduğu gerçeğini yansıtmaktadır.

Barış Pınarı Harekatı

Ulusal güvenlik ve sınır kontrolü amacıyla 9 Ekim 2019 tarihinde gerçekleştirilen Barış Pınarı Harekatı, Türkiye'nin proaktif politikalarının bir diğer somut örneğini teşkil etmektedir. Harekat, Türkiye'nin sınırlar üzerinde tehdit yaratan eylemlere karşı aktif bir davranış sergileyebileceğini ve benimsenen bu davranışı icra edecek askeri kapasiteye de haiz olduğunu göstermektedir (Demir, 2020). Bu bağlamda hareket, Türkiye'nin caydırıcılık kapasitesini ortaya koyması bakımından da ayrıca önemli bir yer tutmaktadır.

Barış Pınarı Harekatı, Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyine ilişkin güvenlik politikasında yeni bir aşamaya geçildiğini göstermektedir. Türkiye'nin sınır ötesi müdahale faaliyetlerinde ilk adım Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı operasyonlarıyla atılmıştır. Barış Pınarı Harekatı ise doğrudan sınır hattında daha geniş ve süreklilik arz eden bir güvenlik düzeni oluşturma hedefi taşımaktadır. Operasyon, Türkiye'nin Tel Abyad ve Resulayn arasındaki bölgede YPG unsurlarının faaliyetini sona erdirmeye hedefiyle başlamış olsa da daha geniş bir stratejik hedef içermektedir. Operasyondaki ana hedef ise Suriye sınırındaki güvenlik risklerini azaltmak ve sınır hattında Türkiye kontrolünde bir güvenlik kuşağı oluşturmaktır. Türkiye, Barış Pınarı Harekatı neticesinde Fırat'ın doğusunda Türkiye'yi tehdit eden bir terör koridoru oluşturulma ihtimalini de ortadan kaldırmayı başarmıştır (Demir, 2019).

Barış Pınarı Harekatı, Türkiye'nin güvenli bölge inşası verdiği önemi teyit eden askeri bir operasyondur. Nitekim, Türkiye'nin kendi sınırlarına yakın bir alanda beliren tehditleri ortadan kaldırma gayesi operasyonla somut bir zemine oturmuştur. İlgili yaklaşım, Türkiye'nin kendisi için tehdit yaratan unsurları ulusal ülke sınırlarına girmeden bertaraf etmesi anlamını taşımaktadır. Keza ortak sınıra sahip ülkelerden birinde devlet kapasitesinin sarsılmasıyla ortaya çıkan problemlerin komşu devletler açısından yarattığı güvenlik sorunları güvenliğin dışsallaştırılması davranışına uygun bir zemin yaratmaktadır (Lake, 2010). Suriye'de devlet otoritesinin sarsılması ve terör örgütlerinin ülkenin birçok noktasında faaliyet göstermesi, Türkiye'nin güvenlik yaklaşımında sınır ötesi müdahaleyi önceliklendirmesini zorunlu kılmıştır. Nihayetinde hareket, Türkiye'nin bölgesel gelişmelerde aktif ve bağımsız rol oynayan aktör statüsüne erişme gayretinin yansımasıdır.

Bahar Kalkanı Harekatı

Türkiye'nin İdlib'te güvenlik bölgesi inşa edilmesi noktasında Rusya ile vardığı mutabakata rağmen, Esad güçlerinin bölgede ilerlemesi en başta çok sayıda sivilin yerinden edilmesine neden olmuştur (Özcan, 2020). İlerleyen süreçte Esad rejimi, İdlib'e yönelik hava saldırılarına başlamıştır. Nihayetinde Türkiye'nin kontrolü altında bulunan on iki gözlem noktası Esad'ın hakimiyetine geçmesiyle gerginlik oluşmuştur. Türkiye'nin gönderdiği birliklerin Rusya tarafından 27 Şubat 2020 tarihinde saldırıya maruz kalması ve otuz dört askerin şehit edilmesi neticesinde bölgedeki gerilim had safhaya yükselmiştir (Polat, 2020).

Bölgedeki terör faaliyetini sonlandırmak, Esad rejiminin insani eylemlerle bağdaşmayan faaliyetlerini bertaraf etmek gibi misyonlarla hareket eden Türkiye'nin, barış adına sorumluluklarını yerine getirme gayesi taşıdığı çıkarımı yapılabilir (McKernan, 2020). Bu bağlamda 1 Mart 2020 tarihinde İdlib'e yönelik Bahar Kalkanı Harekatı başlatılmıştır. Harekatta kullanılan insansız hava araçlarının sağladığı avantaj neticesinde Esad rejimine bağlı tank ve hava savunma sistemi imha edilmiştir (Zaman, 2020).

Ateşkesi kalıcı hale getirmek, insan hakları ihlallerine son vermek ve yerinden edilen kişilerin problemlerine çözüm bulmak adına hareket eden Türkiye, operasyonu hayata geçirmiştir (Özer, 2020). Rusya ile varılan 5 Mart 2020 tarihli mutabakat ile İdlib'i kapsayan ateşkes hayata geçirilmiştir. Putin ve Erdoğan arasındaki ilişkilerin pozitif çerçevede seyretmesi, krizin sonlanması noktasında etkili olmuştur (Meyer ve Arkhipov, 2020). İdlib, hem Rusya ile

gerilen ilişkilerin yumuşaması yönünde atılan bir adım hem de Türkiye ile müttefiki ABD arasındaki yakınlaşmanın yansımasıdır (Polat, 2020).

Türkiye açısından İdlib'e yönelik gerçekleştirilen operasyonun bir diğer tetikleyici faktörü, olası bir mağlubiyet halinde bir milyondan fazla Suriyeli göçmenin Türkiye'ye yöneleceğine dair ihtimalin belirmesidir (Ahmad, 2020). Buna ek olarak Türkiye, üye statüsüne dayanarak sınır güvenliği adına üzerine düşeni yapmasını talep etmiştir (Gall, 2020). Bu minvalde NATO'nun üye ülkelerin toprak bütünlüğünü korumayı öngören 4. maddesine de atıfta bulunmuştur (Tokyay, 2020).

Bahar Kalkanı Harekatı, Türkiye'nin güvenlik politikasındaki teknolojik gelişimini de somut biçimde göstermesi bakımından ayrıca önemli bir yer tutmaktadır. Harekat, Türkiye'nin askeri kapasitesinin yalnızca bölgesel kontrolü içeren klasik bağlamdan caydırıcılık temalı spesifik hedeflere doğrudan müdahaleye evrilmesinin yansımasıdır. Operasyon sırasında insansız hava araçlarının kullanımı, Türkiye'nin askeri kapasitesinde niceliksel değil, niteliksel bir dönüşüm yaşandığını göstermektedir. Keza askeri teknolojide yaşanan yenilikler, devletlerin karar alma süreçlerine etki etmekte ve kuvvet kullanma kabiliyetlerini geliştirmektedir (Horowitz, 2018).

Pençe Operasyonları

Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 sonrasında benimsemiş olduğu aktif güvenlik politikası anlayışı Suriye ile sınırlı kalmamıştır. Irak'ın kuzeyinde yürütülen askeri operasyonlar, ilgili yaklaşımı yansıtmaması bakımından bu kategori altında incelenmektedir. Özellikle 2019 yılında başlayan Pençe operasyonları, Türkiye'nin Irak politikasında değişen davranış biçimini ortaya koymaktadır. Söz konusu operasyonlar, süreklilik arz etmesi ve ileri konuşlanma felsefesini içermesi bakımından yenilenmiş bir güvenlik anlayışının benimsediğini ve sahaya yansıdığını kanıtlar niteliktedir.

Türkiye'nin güvenlik kaygısıyla 1990lı yıllarda Irak'ın kuzeyindeki PKK unsurlarına yönelik gerçekleştirdiği müdahaleler, belirli hedefleri baz alan sınırlı süreye tabi olmuştur. Diğer bir deyişle operasyonların ardından Türkiye, bölgede daimi ve süreklilik arz eden askeri bir varlık inşa edememiştir. Ancak 15 Temmuz sonrası süreçte bu yaklaşım ciddi biçimde dönüştüğü çalışmanın argümanlarından birini teşkil etmektedir. Bu tarihten itibaren Irak'ın kuzeyindeki terör unsurları sınır hattının korunması için mücadele edilen tehdit anlayışıyla dar ölçekte ele alınmamıştır. Aksine örgütün faaliyetlerin tamamen sonlandırılması yönünde bir politika tercih edilmiş ve probleme bölgesel bir güvenlik sorunu çerçevesinde yaklaşılmıştır.

Terör örgütü PKK'nın bölgedeki faaliyetlerine ek olarak askeri üsler ve personele doğrudan tehdit oluşturmaları, Pençe Operasyonlarının başlamasında belirleyici olmuştur. Haziran 2020 tarihindeki Pençe-Kartal operasyonunu Pençe-Kaplan harekatı izlemiştir. Süreç içinde Pençe-Yıldırım ve Pençe-Kilit operasyonları da gerçekleştirilerek müdahalenin sistematik ve sürekli bir nitelik arz ettiği çıkarımı da doğrulanmıştır. Keza bahsi geçen operasyonlar, birbirinden bağımsız askeri müdahaleler değildir. Aksine bu operasyonlar, Irak'ın kuzeyindeki terörist unsurların üzerinde sürekli baskı ve kontrol oluşturmaya amaçlayan daha geniş bir stratejinin parçalarıdır.

Operasyonlarda İHA ve SİHA'ların aktif kullanımına ek olarak ATAK helikopterlerinin tercih edilmesi, terör örgütüne ait çok sayıda envanter ve mühimmatın ele geçirilmesini sağlamıştır (Taşdemir, 2020). Türkiye, gerçekleştirmiş olduğu başarılı operasyonlar neticesinde bölgede hem yeni üsler elde ederek hakimiyet alanını genişletmiş hem de terör unsurlarının kendisi için yaratacağı olası güvenlik tehdidini sınırlandırmıştır (Coşkun, Butler ve Davison, 2020). Keza askeri kapasitedeki gelişim ve insansız hava sistemlerinin tanıdığı esneklik Türkiye'nin yalnızca nicel değil nitel bağlamda da askeri dönüşüm sürecini başarıyla yürüttüğünü göstermektedir (Kasapoğlu, 2020).

Pençe Operasyonları, güvenlik ortamının sınır ötesinde inşa edilmesi yönündeki yaklaşımın bir yansıması niteliğindedir. Keza PKK'nın Irak'ın kuzeyindeki varlığı sadece Irak açısından bir iç güvenlik tehdidi değil, Türkiye açısından da kendisine yönelecek olası bir saldırının çıkış noktası hüviyetindedir. Bu bağlamda Irak'ın kuzeyi Türkiye için doğrudan bir güvenlik bölgesi olarak tanımlanmaktadır. Bu yaklaşım, beraberinde Türkiye'nin tehdit kaynaklarına yönelik sınır ötesi operasyon yapabilme kabiliyetini geliştirmesine zemin hazırlamıştır. Nitekim Pençe operasyonları, Türkiye'nin Suriye'de geliştirdiği güvenlik anlayışının Irak'taki iz düşümüdür. Suriye'de güvenli alan inşa etme misyonuyla hareket eden Türkiye, Irak'ta ileri operasyon kapasitesi oluşturma yöntemini benimsemiştir. Her iki yöntemin ortak noktası ise güvenlik tehdidinin sınır dışında etkisiz hale getirilmesidir.

Pençe Operasyonları, Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 sonrası güvenlik yaklaşımındaki dönüşümün Irak boyutundaki en belirgin göstergelerinden birini teşkil etmektedir. Pençe operasyonlarının 2019 yılında başlamasıyla birlikte Türkiye'nin Irak'ın kuzeyindeki PKK varlığına yönelik yaklaşımı, dönemsel ve sınırlı sınır ötesi müdahalelerden, süreklilik arz eden ileri savunma ve sınır ötesinde tehdit yönetimi anlayışına doğru evrilmiştir. Bahsi geçen dönemde Türkiye'nin Irak politikası, askeri güç kullanımının her an sahada gözlemlenebildiği ve zorlayıcı diplomasi kanallarının da aynı anda sürdürüldüğü bir güvenlik perspektifini yansıtmaktadır. Pençe operasyonunun hava unsurları, özel kuvvetler, komando birlikleri, İHA/SİHA sistemleri ve ileri üs bölgelerini birlikte kullanması da bu

dönüşümün operasyonel boyutunu ortaya koymaktadır. Nitekim yaşanan bu dönüşüm operasyonlar hayata geçirilirken net bir avantaj da sağlamaktadır.

Operasyonların zaman içerisinde Irak'ın daha derin bölgelerine yönelmesi ve bölgede askerî mevcudiyet oluşturması, Türkiye'nin güvenliği yalnızca kendi sınırları içerisinde sağlamaya yönelik geleneksel anlayıştan, tehdidi kaynağında sınır ötesinde baskılamaya dayalı bir modele geçtiğini göstermektedir. Bu nedenle Pençe Operasyonları, çalışmanın temel argümanı açısından yalnızca PKK'ya yönelik bir dizi askerî operasyondan çok daha fazlasını ifade etmektedir. Daha net bir biçimde açıklanacak olursa operasyonlar, Türkiye'nin sınır savunmasından sınır ötesi güvenlik yönetimine geçişinin Irak sahasındaki kurumsallaşmış biçimi olarak değerlendirilebilir.

Pençe Operasyonları'nın Türkiye'nin güvenlik yaklaşımındaki bir diğer önemi, operasyonların coğrafi kapsamının genişlemesine ek olarak sınır güvenliğinin sağlanma biçiminde meydana gelen değişimde yatmaktadır. Önceki dönemlerde Irak'ın kuzeyine yönelik operasyonlar çoğunlukla belirli saldırılara veya güvenlik tehditlerine karşı gerçekleştirilen dönemsel müdahaleler niteliğindeyken, Pençe serisiyle birlikte tehditlerin sınır hattına ulaşmasının beklenmesi yerine kaynağında karşılanmasını esas alan daha proaktif bir anlayış öne çıkmıştır. Bu bağlamda operasyonlar, Türkiye'nin askeri kapasitesinin ve kabiliyetinin ileri bir aşamaya taşındığını teyit etmektedir. Diğer bir deyişle operasyonlar, Türkiye'nin ulusal güvenliğini sağlayabilmek adına dış müdahale gerçekleştirebilme kabiliyetine haiz olduğu fikrini perçinlemektedir.

Özellikle 2016 sonrasında Türkiye'nin Irak politikasında askeri müdahale seçeneğinin her an tercih edildiği bir bölgesel güvenlik yaklaşımı ön plana çıkmıştır. Bu bağlamda Türkiye'nin güvenlik politikasında sınırların güvenliğini ileri bir noktada temin etme ve terörü kaynağında yok etme şeklinde iki temel parametre belirleyici olmaya başlamıştır. Bu durum bizlere Pençe serisinin münferit askerî operasyonlardan ziyade süreklilik taşıyan bir güvenlik stratejisinin parçası olduğunu göstermektedir. Bu yönüyle Pençe Operasyonları, Türkiye'nin güvenlik politikasında sınırların fiziksel olarak korunmasından, sınır ötesinde sürekli askerî mevcudiyet ve operasyonel kapasite aracılığıyla tehditlerin yönetilmesine doğru gerçekleşen dönüşümün Irak sahasındaki en belirgin örneğini oluşturmaktadır.

Tablo 1: 15 Temmuz 2016 Sonrası Türkiye'nin Suriye ve Irak Operasyonlarının Karşılaştırmalı Analizi

Operasyon	Tarih	Coğrafi Alan	Temel Tehdit Algısı	Stratejik Amaç	Kullanılan Kapasiteler	Güvenlik Modelindeki Yeri
Fırat Kalkanı Harekâtı	24 Ağustos 2016 - 29 Mart 2017	Suriye'nin kuzeyi (Cerablus–El Bab hattı)	DEAŞ'ın sınır hattındaki varlığı ve YPG'nin alan kazanımı	Türkiye sınırına yönelik doğrudan tehditleri sınır ötesinde bertaraf etmek	Kara birlikleri, özel kuvvetler, hava desteği, istihbarat kapasitesi	Türkiye'nin sınır ötesi güvenlik modelinin başlangıcı; reaktif savunmadan proaktif müdahaleye geçiş
Zeytin Dalı Harekâtı	20 Ocak 2018 - 24 Mart 2018	Suriye'nin kuzeyi (Afrin)	YPG'nin Türkiye sınırındaki askerî kapasitesi	Tehdit olarak silahlı yapının sınır hattından uzaklaştırılması ve alan kontrolü sağlanması	Kara operasyonu, hava gücü, özel kuvvetler, İHA destekli keşif	Sınır ötesi operasyon anlayışından güvenlik alanı oluşturma yaklaşımına geçiş
Barış Pınarı Harekâtı	9 Ekim 2019 - 25 Kasım 2019	Suriye'nin kuzeyi (Tel Abyad–Resulayn hattı)	YPG'nin sınır boyunca oluşturduğu ve güvenlik boşluğu	Güvenli bölge oluşturmak ve sınır hattında kontrol sağlamak	Mekanize birlikler, İHA/SİHA sistemleri, elektronik harp, diplomatik kapasite	Güvenliğin dışsallaştırılması ve sınır ötesi güvenlik kuşağı oluşturma modeli
Bahar Kalkanı Harekâtı	27 Şubat 2020 - 5 Mart 2020	Suriye'nin kuzeyi (İdlib)	Suriye rejim güçlerinin Türk askerî unsurlarına yönelik saldırıları	Caydırıcılık sağlamak ve askerî kapasite kullanarak denge oluşturmak	İHA/SİHA, hassas mühimmat, elektronik harp, gerçek zamanlı istihbarat	Teknoloji destekli savaş kapasitesinin görünür hâle geldiği operasyon
Pençe Operasyonları	2019–2026	Irak'ın kuzeyi (Hakurk, Metina, Zap ve çevresi)	PKK'nın sınır ötesi yapılanması ve saldırı kapasitesi	Örgütün hareket alanını sürekli baskı altında tutmak ve ileri savunma hattı oluşturmak	Komando birlikleri, özel kuvvetler, İHA/SİHA, istihbarat ağları, ileri üs bölgeleri	Geçici operasyonlardan sürekli ileri güvenlik yapılanmasına geçiş

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere, 15 Temmuz 2016 sonrası Türkiye'nin Suriye ve Irak'ta gerçekleştirdiği askerî operasyonlar iç içe geçmiş yapıdadır. Bu minvalde bahsi geçen operasyonlar, birbirinden bağımsız nitelikten ziyade tehditleri bertaraf etme eksenli güvenlik politikasının farklı aşamalarıdır. Fırat Kalkanı Harekâtı ile başlayan sınır ötesi müdahaleler, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı hareketleri çerçevesinde bölgesel hakimiyet anlayışına bürünmüştür.

Bahar Kalkanı Operasyonu ise askeri teknolojinin ön planda olduğu bir nitelik taşımaktadır. Irak'ın kuzeyindeki Pençe operasyonlarıyla ise sürekli ileri savunma anlayışını kurumsallaştırmıştır. Bu minvalde, Türkiye'nin güvenlik politikasında yaşanan temel değişimler, yalnızca operasyonların sayısında değil, güvenlik üretme biçiminde gerçekleştiği çıkarımı yapılabilir. Nitekim sınır ötesi operasyonlarda kullanılan metotlar ve varılmaya çalışılan hedefler nicel verilerden ziyade ne tür bir niteliğin öne çıktığına yönelik tahlillerin yapılmasını gerekli kılmaktadır.

Türkiye'nin Güvenlik Yaklaşımında Yaşanan Dönüşüm

Türkiye'nin güvenlik politikası, 15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren bir dönüşüm sürecine girmiştir. Suriye ve Irak politikaları, bahsi geçen yeni yaklaşımın spesifik yansımasıdır. Bu yeni güvenlik yaklaşımı üç temel parametre ekseninde şekillenmektedir. İlk olarak tehdit sonrasında harekete geçilmesini salık veren reaktif sınır savunmasından olası tehditleri öngörüp güvenlik problemi haline gelmeden bertaraf etmeyi içeren proaktif anlayışa geçilmiştir. İkincisi, güvenliği tehdit eden unsurlara geçici ve sınırlı müdahale etmek yerine problemlerin tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen kurumsallaşmış bir güvenlik yaklaşımı yeğlenmiştir. Üçüncü parametre ise klasik askeri operasyonlardan ziyade başta İHA ve SIHA olmak üzere teknolojik gelişmelerin ön planda tutulduğu operasyonların hayata geçirilmesidir. Bahsi geçen dönüşümler, Türkiye'nin güvenlik politikasının geçmişe kıyasla daha sert bir görünüme ulaşmasından ziyade güvenliğin sağlanmasında kullanılan yöntemlerin ve enstrümanların çeşitlendiğini göstermektedir.

Türkiye'nin reaktif sınır yönetiminden proaktif bir güvenlik anlayışına geçişi bir tercihten ziyade bölgede yaşanan gelişmelerle doğrudan ilişkilidir. Nitekim geniş ölçekte bakıldığında bölgenin güvenlik dinamiklerindeki dönüşüm, daha dar ölçekte değerlendirildiğinde ise Suriye ve Irak'ta yaşanan gelişmeler, Türkiye'nin güvenlik perspektifindeki dönüşümünün tercihten öte zorunlu bir yaklaşım olduğunu bizlere sunmaktadır. Keza yeni süreçte sınır ötesinden yönelen tehditler, devlet dışı aktörleri de kapsayacak geniş bir yelpazeye ulaşmıştır. Buna ek olarak 15 Temmuz 2016 darbe girişiminin iç güvenlik dinamiklerinde yarattığı etki, klasik sınır güvenliği anlayışının yetersizliğini göstermiştir. Tehdidin sınırda durdurulmasından ziyade Türkiye'ye ulaşmadan ortadan kaldırılmasını öngören bu yeni anlayış, 15 Temmuz sonrası gerçekleştirilen sınır dışı operasyonlarda somut bir zemine oturtulmuştur.

Türkiye'nin 15 Temmuz sonrasında güvenlik politikasında yaşadığı dönüşümlerden bir diğeri ise güvenlik eksenli askeri operasyonların niteliğinin yeni bir boyuta taşınmasıdır. Geçmişte sınırlı bir sürede, hedef odaklı gerçekleştirilen ve operasyon sonrası geri çekilme misyonunu barındıran hareketler, son dönemde Suriye ve Irak özelinde görüldüğü üzere, süreklilik arz eden ve problemlere kalıcı çözüm arayan anlayışa evrilmiştir. Bu dönüşüm, operasyon sayısındaki nicel verilerden ziyade stratejik amaçları kapsamaktadır. Bu yaklaşım, bir nevi operasyon sahasında alan kontrolü anlayışını içermektedir. Keza 15 Temmuz sonrası süreçte, operasyon sahasında yerel güvenlik yapılarının inşa edilmesi ve altyapı faaliyetleri gibi adımların atılması klasik askeri operasyonların ötesine geçen yeni güvenlik yönetimine somut örnek teşkil etmektedir.

Türkiye'nin 15 Temmuz 2016 sonrası güvenlik dönüşümünün üçüncü temel boyutu, askerî kapasitenin niteliğinde meydana gelen değişimdir. Bu bağlamda geleneksel askeri operasyonların yerini teknolojik gelişmelerin ön planda olduğu bir anlayış almıştır. Keza bu yeni savaş düzleminde sadece sahip olunan konvansiyonel güç ve kuvvet kullanma davranışı değil, bilgi üstünlüğü, hızlı karar alma kabiliyeti, istihbarat faaliyetleri gibi yeni bileşenler ön plana çıkmıştır.

SONUÇ

Çalışmada Türkiye'nin güvenlik paradigmasında yaşanan dönüşüm ve güvenlik eksenli davranış biçimlerinde yaşanan değişim, 15 Temmuz 2016 sonrasındaki süreç ekseninde incelenmiştir. Bir diğer deyişle çalışma, 15 Temmuz 2016 sonrasında gerek iç gerekse de dış politikada yaşanan güvenlik hassasiyetlerinin doğrudan sahaya yansıdığı argümanını görünür kılmayı hedeflemektedir. Güvenlik eksenindeki dönüşümün iki temel belirleyicisi olduğu argümanına dayanan çalışmada, hem iç hem de dış gelişmelerin doğrudan etki yarattığı çıkarımında bulunulmuştur. Nitekim 15 Temmuz 2016 tarihindeki başarısız darbe girişimi, Türkiye'nin iç güvenlik dinamikleri üzerinde doğrudan bir etki yaratırken aynı zamanda Irak ve Suriye gibi devlet yapısının sarsıldığı ve bu minvalde güvenlik boşluğunun yaşandığı sınır bölgelerini odak noktasına yerleştirmiştir. Nitekim bahsi geçen ülkelerde merkezi otoritenin sarsılması neticesinde terör faaliyetlerinin hız kazanması, Türkiye'nin bölgesel güvenlik politikasının dış boyutunu oluşturmaktadır.

Çalışmada Türkiye'nin güvenlik gündeminin dönüşümüne dair çıkarım ekseninde elde edilen bulgular üç başlıkta ele alınmaktadır. İlk olarak, Türkiye'nin tehdit algısında bir dönüşüm yaşanmıştır. Güvenliği sınırların korunması ekseninde dar bir ölçekte ele alan Türkiye, 15 Temmuz sonrası süreçte ülke içi ve ülke dışı güvenlik yaklaşımını bütüncül bir çerçevede inşa etmiştir. İkinci olarak sınır ötesi operasyonlarının niteliğinde önemli bir kabuk değişimi yaşanmıştır. 15 Temmuz sonrası gerçekleştirilen sınır dışı operasyonlar bağlamında, Türkiye'nin sadece ulusal sınırları koruma güdüsüyle hareket eden, geçici ve sınırlı müdahalelerden ziyade sorunları tamamen ortadan kaldırmayı hedefleyen ve yakın çevresinde güvenlik alanları inşa etme yönünde yeni bir rol edindiği çıkarımı elde

edilmiştir. Üçüncü olarak Türkiye'nin askeri teknolojisindeki olumlu ilerlemenin operasyonlarla somut bir biçimde gözlemlendiği gerçeğidir. Özellikle insansız hava araçlarının operasyonlarda aktif kullanımı ve istihbarat faaliyetlerine verilen önem, Türkiye'nin yeni güvenlik politikasının ana unsurları haline gelmiştir.

Sonuç olarak, 15 Temmuz 2016 tarihinden itibaren Türkiye'nin Suriye ve Irak eksenli güvenlik politikası, sadece askerî operasyonların nicel veriler ekseninde ele alınmasıyla tahlil edilememektedir. Keza, tehditlerin tanımlanma biçiminde yaşanan dönüşüm, güvenlik alanlarının inşası ve sınır ötesi operasyonlardaki metod değişimi güvenlik politikasındaki yeni yaklaşıma ışık tutmaktadır. İlgili dönemde Türkiye, sınırların korunması minvalindeki geleneksel yaklaşım yerine tehditleri kaynağında ortadan kaldırmayı öngören yeni ve çok boyutlu anlayışı tercih etmiştir. İzlenen bu yeni yol haritası Türkiye'nin askeri kapasitesini somut bir biçimde ortaya koyması bakımından ayrıca önem arz etmektedir. Nihayetinde bahsi geçen dönüşüm, Türkiye'nin hem iç hem de dış güvenlik açısından yaşanan değişimlere karşı benimsediği yeni bir politika olarak değerlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ahmad, M. (2020). Turkey is forcing the west to look at Idlib. <https://foreignpolicy.com/2020/03/04/turkey-west-european-union-idlib-syria-greece-border-refugees-erdogan/>
- Balcı, Ç., & Malkara, F. (2023). Türkiye'nin sınır ötesi harekâtları ve PKK'nın propaganda yayınlarında söylem: Serxwebun dergisi örneği (1992-2022). *Terörizm ve Radikalleşme Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 275-312.
- Barkey, H. J., & Fuller, G. E. (1997). Turkey's Kurdish question: Critical turning points and missed opportunities. *Middle East Journal*, 51(1), 59-79.
- Bayezit, F. (2017). Dengeleme davranışı olarak Fırat Kalkanı Operasyonu: neoklasik realist bakış. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 4(2), 84-112.
- Bayraktar, B. (2019). Suriye iç savaşı açısından Zeytin Dalı (Afrin) Harekatı. *Bilge Strateji*, 11(20), 51-66.
- Cagaptay, S. (2019). *Erdogan's empire: Turkey and the politics of the Middle East*. London: I.B. Tauris.
- Capoccia, G., & Kelemen, R. D. (2007). The study of critical junctures: theory, narrative, and counterfactuals in historical institutionalism. *World Politics*, 59(3), 341-369.
- Coşkun, O., Butler, D., & Davison, J. (2020). Turkey shifts fight against Kurdish militants deeper into Iraq. <https://www.reuters.com/article/instant-article/idUSKCN24N26F/>
- Demir, E. (2019). *Sahada ve masada Barış Pınarı Harekatı (Gün-Gün Vak'alar)*. İstanbul: Flipper Yayınları.
- Demir, E. (2020). Barış Pınarı Harekatı'nın Türkiye açısından sonuçları. *Diplomatik Gözlem Dergisi*, 96, 36-42.
- Ebrem, İ. S. (2019). Suriye İç Savaşı'nın Türk dış politikasına ve Türkiye'nin güvensizliğine etkileri. [Yayımlanmamış Doktora Tezi]. Bursa Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gall, C. (2020). Airstrike hits Turkish forces in Syria, raising fears of escalation. <https://www.nytimes.com/2020/02/27/world/middleeast/russia-turkey-syria-war-strikes.html>
- Holliday, J. (2011). The struggle for Syria in 2011. Institute for the Study of War. http://www.understandingwar.org/sites/default/files/Struggle_For_Syria.pdf
- Horowitz, M. C. (2018). Artificial intelligence, international competition, and the balance of power. *Texas National Security Review*, 1(3), 36-57.
- Kadıoğlu, A. İ. (2020). Suriye iç savaşı ve Türkiye: Çatışma, güvenlik ve sığınma. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 16(29), 2179-2213.
- Kasapoğlu, C. (2020). Turkey's burgeoning defense technological and industrial base and expeditionary military policy. *Insight Turkey*, 22(3), 115-130.
- Keyman, E. F. (2017). A new Turkish foreign policy: towards proactive foreign policy and strategic autonomy. *Insight Turkey*, 19(1), 55-69.
- Kirişçi, K. (2009). The transformation of Turkish foreign policy: the rise of the trading state. *New Perspectives on Turkey*, 40, 29-57.
- Köylü, M. (2018). Suriye, PYD/YPG yapılanması ve Zeytin Dalı Harekatı. *ASSAM Uluslararası Hakemli Dergi*, 11, 70-86.
- Lake, D. A. (2010). Two cheers for bargaining theory: assessing rationalist explanations of the Iraq War. *International Security*, 35(3), 7-52.

- Larrabee, F. S. (2016). Turkey and the changing dynamics of the Kurdish issue. *Survival Global Politics and Strategy*, 58(2), 67-73.
- McKernan, B. (2020). Dozens of Turkish soldiers killed in strike in Idlib in Syria. <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/27/dozens-of-turkish-soldiers-killed-in-strike-in-idlib-in-syria-reports-say>
- Meyer, H., & Arkhipov, I. (2020). Putin, Erdogan agree to Idlib cease-fire after hours of Syria talks. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-03-05/putin-tells-erdogan-they-shouldn-t-ruin-relations-over-syria>
- Öniş, Z. (2011). Multiple faces of the 'New' Turkish foreign policy: Underlying dynamics and a critique. *Insight Turkey*, 13(1), 47-65.
- Öniş, Z. ve Kutlay, M. (2016). The dynamics of emerging middle-power influence in regional and global governance: the paradoxical case of Turkey. *Australian Journal of International Affairs*, 71(2), 1-20.
- Özcan, E. E. (2020). Suriye'de 2020'ye Bahar Kalkanı Harekâtı damgasını vurdu. <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkaniharekati/suriyede-2020ye-bahar-kalkani-harekatidamgasini-vurdu/2092130>
- Özer, S. (2020). Bakan Akar: İdlib'de başlatılan Bahar Kalkanı Harekâtı başarıyla sürdürülmekte. <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekati/bakan-akar-idlibde-baslatilan-bahar-kalkani-harekati-basariyla-surdurulmekte/1750603>
- Polat, D. Ş. (2016). Arap Baharı ve Suriye Savaşı. In H. Çomak, C. Sancaktar & Z. Yıldırım (Eds.), *Uluslararası Politikada Suriye Krizi*, 137-156. İstanbul: BETA Basım Yayım.
- Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin kuzeyindeki askerî harekâtının amaçları ve sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33), 53-96.
- Salloum, R. (2013). From jail to Jihad: Former prisoners fight in Syrian Insurgency. <http://www.spiegel.de/international/world/former-prisoners-fight-in-syrian-insurgency-a-927158.html>
- Stein, A. (2017). Partner operations in Syria. *Atlantic Council, Rafik Hariri Center for the Middle East*, 1-24.
- Taşdemir, F. (2020). Pençe-Kaplan Operasyonu'nda terör örgütü PKK'ya ait mühimmat ele geçirildi. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/pence-kaplan-operasyonunda-terror-orgutu-pkkya-ait-muhimmat-ele-gecirildi/2069482>
- Tokyay, M. (2020). İdlib saldırısının ardından NATO '5. madde'yi işletir mi? <https://tr.euronews.com/2020/02/28/idlib-saldirisi-ardindan-nato-5-madde-yi-isletir-mi-4-madde-suriye-abd-rusya-turkiye-asker>
- van Wilgenburg, W. (2013). Kurdish forces clash with main Syrian opposition in Syria, Reports Say. <http://www.rudaw.net/english/news/syria/5666.html>
- Yaycı, C. (2019). Irak'ta yaşanan savaşlar ve Türkiye'ye etkileri. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 15(30), 331-352.
- Yeşiltaş, M., Seren, M. & Özçelik, N. (2017). Fırat Kalkanı Harekâtı- Harekâtın icrası, istikrarın tesisi ve alınan dersler. *SETA Yayınları*, 91.
- Zaman, A. (2020). Turkey launches operation spring shield against Syrian forces. <https://www.al-monitor.com/originals/2020/03/operation-spring-shield-clash-turkey-syrian-arab-army-idlib.html>